

انسان الهی

تحلیل شخصیت امام علی (ع) از دیدگاه علامه جعفری

فهرست

پیشگفتار	نه
۱- نگاهی به ترجمه و تفسیر نهج البلاغه	۱
آغاز تفسیر	۳
انتساب نهج البلاغه	۴
روش و ویژگی های تفسیر	۶
نگاه انسان شناسانه	۱۲
نقد آرای متفکران	۱۴
بحث های قرآنی	۱۷
طرح مسائل فقهی	۱۸
حالات استاد	۱۹
شهود علی (ع)	۲۲
اصلاحات تفسیر	۲۴
۲- روش بیان مطالب در نهج البلاغه	۲۷
بیان اصول و قوانین بنیادین	۲۷
توصیف واقعیات	۲۹
استدلال	۳۴
ارشاد	۴۲

۳- شناخت علی(ع) ۴۳

۴۳	ضرورت شناسایی علی(ع)
۴۸	دشواری شناخت علی(ع)
۵۰	لزوم محبت به علی(ع)
۵۳	علی از زیان علی
۵۸	خود ملکوتی علی(ع)
۶۴	مالکیت علی(ع) بر خود
۶۶	ثبات شخصیت علی(ع)
۶۷	علم علی(ع)
۷۲	بر فطرت اسلام
۷۴	مقام یقین
۷۵	در صراط مستقیم
۷۶	دوری از فریب و حيله گری
۷۹	عمل به تعهد
۸۱	تجسم صداقت
۸۳	ویژگی های دیگر
۸۶	برخورد با قاتل خود

۴- علی(ع) و بعثت پیامبر(ص) ۸۹

۸۹	اهداف رسالت پیامبران
۹۲	بعثت پیامبر اسلام(ص)
۱۰۱	ویژگی های عصر جاهلی
۱۰۶	مبارزه با جاهلیت
۱۰۸	رابطه علی(ع) با پیامبر(ص)

۱۱۵	۵- رابطه علی(ع) با خدا
۱۱۵	دریافت علی(ع) از خدا
۱۱۸	شهود خدا
۱۱۸	ارتباط خالصانه
۱۲۲	نیایش خدا
۱۲۵	نیایش های علی(ع)
۱۳۰	استمداد از عنایات الهی
۱۳۳	شهادت بر وحدانیت خدا
۱۳۷	خوف الهی
۱۳۹	نیایش به هنگام جهاد
۱۴۷	۶- انسان شناسی علی(ع)
۱۵۰	حق مطلق حیات انسان
۱۵۲	تحلیل خود
۱۵۳	خودپرستی
۱۵۴	خودفروشی
۱۵۵	خودفریبی
۱۵۶	ستیز با خویشتن
۱۵۷	ارزیابی خویشتن
۱۵۸	نوسازی خود
۱۶۰	معناداری حیات انسان
۱۶۱	بعد مادی انسان
۱۶۲	نقش عمل
۱۶۴	شخصیت سالم

تقسیم‌بندی انسان‌ها ۱۶۵

۷- علی (ع) و راه‌های تکامل انسان ۱۷۵

- رهبری روح ۱۷۵

- تصعید تکاملی روح ۱۷۶

- محرک اراده ۱۷۶

- عدالت به خویشتن ۱۷۷

- فساد روح ۱۷۸

- بهره‌برداری از خود ۱۷۹

- هلاکت خود ۱۸۰

- اهمیت به خویشتن ۱۸۲

- دیگرسازی ۱۸۳

- تعدیل خود ۱۸۴

- محاسبه نفس ۱۸۵

- تباهی خویشتن ۱۸۷

- خودمیزانی ۱۸۹

- همت عالی ۱۸۹

- حریت ۱۹۱

- ظرفیت درون ۱۹۲

- پاکی درون ۱۹۳

- سوداگری در تکلیف ۱۹۴

- رنج از حیات طبیعی ۱۹۷

- نیت و مکافات ۱۹۸

- نظارت الهی ۲۰۰

۲۰۱	- به کارگیری عقل
۲۰۲	- شکوفایی من
۲۰۵	- حرکت به پیش
۲۰۶	- اطاعت الهی
۲۰۷	- دوری از هواپرستان
۲۰۹	- آرزوهای واهی
۲۱۲	- عاقبت اندیشی

۸- عرفان علی (ع) ۲۱۵

۲۱۵	ویژگی های عارفان
۲۱۵	خودشناسی و خودسازی
۲۱۶	غلبه بر دشواری ها
۲۱۷	مقام بصیرت
۲۱۸	شریت گوازی عرفانی
۲۱۹	هم و غم عارف
۲۲۰	کلید درهای هدایت
۲۲۱	یقین عارف
۲۲۲	سکوت عارف
۲۲۳	اخلاص عارف
۲۲۴	عدالت در مورد خویشتن
۲۲۴	وصول به غایت خیر و کمال
۲۲۵	عمل به قرآن
۲۲۵	تفکر در درون، تکاپو در اعضای جسمانی
۲۲۶	شب زنده داری

۲۲۷	امید به رحمت خداوندی
۲۲۸	کنترل هوا و هوس‌ها
۲۳۰	ذکر الهی
۲۳۱	خوف و هراس از پایان کار
۲۳۲	برداشتن موانع از سر راه کمال
۲۳۲	انتخاب راه اعتدال
۲۳۳	نفی عوامل کبر و غرور
۲۳۳	نفی امور ابهام‌انگیز
۲۳۴	عارف‌نمایان
۲۳۸	ابعاد عرفانی علی(ع)

۲۴۵	۹- دنیا در نگاه علی(ع)
۲۵۷	نسبت علی(ع) با دنیا

۲۶۱	۱۰- علی(ع) و مسئله مرگ
۲۶۱	جدی گرفتن مرگ
۲۶۲	به کجا چنین شتابان
۲۶۵	یاد مرگ
۲۶۹	نزدیکی مرگ
۲۷۰	کیفیت مرگ
۲۷۱	ترس از مرگ
۲۷۳	باارزش‌ترین مرگ
۲۷۶	علاقه علی(ع) به مرگ
۲۷۷	مرگ علی(ع)

آن نیمه شبی که آب حیاتش دادند ۲۸۰

۱۱- علی (ع) و مسئله قدرت ۲۸۵

قدرت پرستان ۲۸۵

رشدیافتگان و قدرت ۲۸۷

قدرت محوران زمان علی (ع) ۲۹۰

محاسبه قدرت ۲۹۵

۱۲- زمامداری علی (ع) ۲۹۷

ارزش زمامداری برای علی (ع) ۲۹۷

شایستگی علی (ع) برای زمامداری ۳۰۰

انتخاب علی (ع) به زمامداری ۳۰۴

بیعت با علی (ع) ۳۰۷

اهداف زمامداری علی (ع) ۳۱۳

حقوق متقابل علی (ع) و مردم ۳۱۹

ویژگی های زمامداری علی (ع) ۳۲۱

۱۳- دردهای علی (ع) ۳۲۳

هدف علی (ع) ۳۲۶

عدم بهره برداری از علی (ع) ۳۲۸

شکایت از مردم ۳۳۱

نفرین علی (ع) ۳۳۶

دشمنی با علی (ع) ۳۴۲

دو گروه در مقابل علی (ع) ۳۵۲

پیشگفتار

ای علی که جمله عقل و دیده‌ای
تیغ حلمت، جان ما را چاک کرد
بازگو ای بازِ عرشِ خوش شکار
چشم تو ادراک غیب آموخته
راز بگشا ای علی مرتضی
یا تو واگو آنچه عقلت یافتست
از تو بر من تافت چون داری نهان
چون تو بابی، آن مدینه علم را
باز باش ای باب بر جویای باب
باز باش ای باب رحمت تا ابد

شمه‌ای واگو از آنچه دیده‌ای
آب علمت، خاک ما را پاک کرد
تا چه دیدی این زمان از کردگار
چشم‌های حاضران بردوخته
ای پس سوء القضا، حسن القضا
یا بگویم آنچه بر من تافتست
می‌فشانی نور چون مه بی‌زبان
چون شعاعی، آفتاب حلم را
تا رسند از تو قشور اندر لباب
بارگاه ما له کفواً احد

کتاب حاضر نه تاریخ حیات علی(ع) است و نه سیره آن حضرت، بلکه اثری است در تحلیل شخصیت آن انسان الهی. اگر هم به گوشه‌هایی از تاریخ و سیره آن حضرت اشاره شده، فقط از جهت تحلیل و تبیین ابعاد گوناگون شخصیت وی بوده است.

در باب حیات و سیره علی(ع) آثار بسیار در طول تاریخ به نگارش درآمده که در آنها به ابعادی از شخصیت وی اشاره شده است، اما شخصیت علی(ع) از آن چنان عظمتی برخوردار است که در هر عصر و زمانی باید متفکران

فرهنگ بشری از نو به مطالعه شخصیت و سخنان او پردازند. در روزگار ما هم محققان و اندیشمندان بسیاری به مطالعه و تفسیر مشخصات علی(ع) پرداخته‌اند که علامه جعفری از جمله آنهاست. وی با اثر سترگ خود، ترجمه و تفسیر نهج البلاغه، نکات بسیار عمیقی را در تبیین و تحلیل شخصیت علی(ع) مطرح کرده است.

در طول بیست سالی که این مجموعه منتشر می‌شد و متأسفانه ناتمام هم ماند همواره این اندیشه به ذهن صاحب این قلم خطور می‌کرد که در اثر، علاوه بر شرح و تفسیر خطبه‌ها، مطالب عمیقی در باب شخصیت علی(ع) مطرح شده که در لابه‌لای چند هزار صفحه مطلب پراکنده و پنهان مانده است. از این روی تصمیم گرفتم تا اندیشه‌های استاد جعفری را در تحلیل شخصیت علی(ع) استخراج کنم و به صورت کتابی منتشر سازم. از سال‌ها پیش برخی یادداشت‌ها فراهم شد و در صدد بودم تا در فرصتی مناسب آنها را تدوین کنم. امسال که دهمین سالگرد رحلت آن متفکر بزرگ است، این توفیق دست داد که مجموعه آن یادداشت‌ها به صورت کتاب حاضر تألیف و منتشر شود. در مطالعه این اثر باید به این نکته توجه داشت که بنای مؤلف آن نبوده تا همه دیدگاه‌های استاد جعفری را در تحلیل موضوعات گوناگون نهج البلاغه بیان کند، بلکه هدف آن بود، که فقط به موضوعاتی پرداخته شود که در شناسایی شخصیت علی(ع) مؤثر بوده و شارح نهج البلاغه نیز در ذیل آنها مباحث انسان‌شناسانه عمیقی را مطرح کرده است. امیدوارم که در این اثر توانسته باشم هم گوشه‌هایی از ابعاد شخصیت آن امام همام را نشان داده و هم اهل فضل را با برخی از تفکرات و دیدگاه‌های ژرف استاد جعفری آشنا سازم.

عبدالله نصری

۱۸ آذر ۱۳۸۷

غدیر ۱۴۲۹